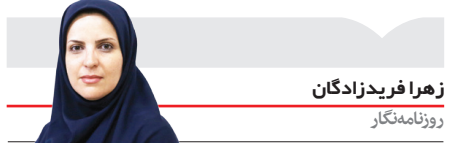

«فرهیختگان» دلایل حضور کمرنگ دانش‌بنیان‌ها در صنعت چرم را بررسی می‌کند

ضعف فناوری پوست صنعت چرم را کند

زهرا فریدزادگان

روزنامه‌نگار

نگاهی به تاریخچه صنعت چرم در ایران نشان می‌دهد که هنرمندان و طراحان ایرانی، از گذشته‌های دور تاکنون با تولید محصولات ارزشمندی از چرم طبیعی مانند کیف، کفش، کمر بند، دستکش، پوشاک و بسیاری از محصولات دیگر توانسته‌اند ذوق و فریحه هنری خود را به خدمت گرفته و جان تازه‌ای به چرم ببخشند. صنعت چرم به گفته فعالان این صنعت یکی از پرسودترین و جذاب‌ترین صنایعی است که توسعه آن ارزش افزوده زیادی به دنبال دارد. فارغ از نقاط ضعف و چالش‌هایی که بر این صنعت حاکم است، حقیقتاً ایران جزء کشورهای مطرح در حوزه تولید چرم و محصولات چرمی محسوب می‌شود و تولیدکنندگان مطرحی توانسته‌اند برندهای ایرانی شناخته‌شده‌ای را تولید و با وجود مشکلات و محدودیت‌های موجود به سایر کشورها صادر کنند. اما ظرفیت‌های موجود در این صنعت به قدری زیاد است که در صورت بهره‌برداری درست از آن می‌توان صنعت چرم را جایگزین اقتصاد نفتی کشور کرد و سالانه از محل صادرات محصولات چرمی برای کشور ارزآوری ایجاد کرد. اما به گفته کارشناسان این حوزه، ایران فاقد تکنولوژی تولید چرم مرغوب است و همین امر موجب شده سهم ایران در صنعت جهانی چرم چندان چشمگیر نباشد. البته ناگفته نماند که در یک دهه اخیر و به لطف گسترش زبست‌بوم فناوری و رشد شرکت‌های فناوری و دانش‌بنیان، ارتقای صنعت چرم مورد هدف قرار گرفته است اما همچنان نمی‌توان ادعا کرد تکنولوژی به‌طور کامل در این صنعت رسوخ کرده و چالش‌های صنعت چرم را برطرف کرده است. در این میان تحریم‌ها و شیوع ویروس کرونا نیز مزید بر علت شده و در بخش صادرات، با کاهش تقاضا همراه بوده است. هر چند این اتفاق ناشی از کاهش تجارت جهانی است اما به‌رحال و با وجود توانمندی‌هایی که در صنعت چرم ایران وجود دارد نمی‌توان ادعا کرد جایگاه ایران در میان کشورهای صاحب‌نام این حوزه، جایگاه قابل‌قبولی است.

❶ خام‌فروشی نتیجه نبود فناوری

یکی از چالش‌های اصلی صنعت چرم خام‌فروشی است. پوست پس از آنکه از مو یا پشم زده شده با اسید و نمک آغشته می‌شود که به این پوست سالامبور گفته می‌شود. سالامبور طی فرآیندهایی با افزودن برخی مواد شیمیایی و اعمال برخی تغییرات، تبدیل به چرم می‌شود. چرم به‌دست‌آمده دارای ارزش افزوده بسیار زیادی است. محدودیت امکانات فنی و نبود فناوری روز سبب شده تا بخشی از پوست و چرم کشور به صورت خام صادرات شود و پس از دباغی و انجام فرآیندهای مختلف روی آن دوباره با شکلی فانتزی و با قیمت چند برابر به کشور بازگردد. طبیعی است که با خام‌فروشی چرم ضمن از دست دادن سرمایه‌های ملی برای کشورهای دیگر فرصت‌های شغلی فراوانی ایجاد می‌شود و درعوض هنرمندان و صنعتگران داخلی که سال‌ها برای تولید محصولات چرمی تجربه کسب کرده‌اند از ارزش افزوده حاصل از چرم دباغی شده محروم می‌مانند.

صنعتگران حوزه چرم معتقدند پوست گوسفند ایرانی بیشترین محموله‌های چرم خام صادراتی را تشکیل می‌دهد و پس از آنکه به کشورهای ترکیه، ایتالیا، بنگلادش، هند و سایر کشورها صادر شد، به شکل چرم آماده به کشور فروخته می‌شود. در این میان حضور رقیب‌های قدرتمند در بازارهای جهانی روزبه‌روز حضور ایران در این بازار را کمرنگ‌تر می‌کند. رئیس انجمن تخصصی صنایع همگن نساجی، پوشاک و چرم بارها تأکید کرده است دلیل صادرات بخش قابل توجهی از چرم خام مرغوب کشور با قیمت نازل نبود

برنامه مناسب برای استفاده از ماشین‌آلات پیشرفته در صنعت چرم است. در صورتی که به گفته وی اگر ذوق و هنر ایرانی سوار بر فناوری روز شود با محصولاتی بسیار ارزشمند می‌توان به بازارهای جهانی وارد شد. اما متأسفانه نبود ماشین‌آلات و تجهیزات نوین استفاده بهینه از ظرفیت تولید محصولات چرمی را به شدت کاهش داده است.

❷ کاهش تولید چرم

آمار منتشرشده از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت نشان می‌دهد که ۶ ماه نخست سال جاری، از بین ۲۸ کالای منتخب صنعتی، تولید ۱۷ کالا بین یک تا حدود ۲۹۹/۳ درصد افزایش داشته و تولید ۱۱ کالا کاهش یافته است که بیشترین کاهش مربوط به تولید چرم بوده است که در ۶ ماه اول امسال با کاهش ۱۹/۳ درصدی مواجه شده و تولید آن از ۲۱ میلیون و ۳۰۰ هزار فوت مربع در ۶ ماه اول سال ۱۳۹۸ به ۱۷ میلیون و ۲۰۰ هزار فوت مربع در مدت مشابه امسال رسیده است. همچنین طبق اعلام گمرک ایران بیش از ۷ میلیون دلار محصولات چرمی در مدت مذکور از کشور صادر شده است که از این میزان، ۳ میلیون و ۹۲۸ هزار و ۷۹۵ دلار پوست خام حیوان و یک میلیون و ۷۲۴ هزار و ۲۳۲ دلار پوست مرطوب و نمک‌زده (سالامبور) بوده است. همان‌طور که گفته شد یکی از دلایل کاهش تولید چرم در کشور به‌ویژه در ۶ ماه نخست سال جاری شیوع ویروس کرونا و کاهش تقاضا بوده است. اما آمارها نشان می‌دهد که در سال‌های گذشته نیز فعالان این صنعت شرایط مناسبی برای تولید چرم نداشته‌اند و همواره نبود فناوری و تکنولوژی را بزرگ‌ترین خلأ موجود در این صنعت دانسته‌اند.

❸ تولید چرم صرفه اقتصادی ندارد

افشین شادی‌مهر، استاد دانشگاه و فعال صنعت چرم در گفت‌وگو با «فرهیختگان» با اشاره به چالش‌های موجود در صنعت چرم، دلایل عدم ورود فناوری به این صنعت را تشریح کرده و می‌گوید: «تبدیل پوست به چرم نیاز به تکنولوژی، فناوری و مواد خاصی دارد که در حال حاضر امکان تأمین آن در کشور وجود ندارد. چراکه تکنولوژی تولید برخی از مواد تنها در اختیار چند کشور است که تأمین آن به دلیل تحریم‌ها امکان‌پذیر نیست و واردات این مواد باید از طریق کشور ثالثی انجام شود که هزینه‌بر است. همچنین ابزارآلات فرآوری چرم، ابزار تخصصی است و تأمین

آن برای صنعتگر، صرفه اقتصادی ندارد. لذا بسیاری از صنعتگران ترجیح می‌دهند پوست را برای فرآوری و تبدیل به چرم به کشورهای دیگر صادر کنند. با این وجود، این‌گونه نیست که فعالان و صنعتگران چرم در ایران، نسبت به تکنولوژی و دانش فرآوری چرم ناآگاه باشند، اما از آنجایی که چالش‌ها و مشکلات این صنعت بسیار زیاد است، خام‌فروشی بهترین راهکار برای صنعتگران محسوب می‌شود.»

به گفته وی به‌رغم تمامی مشکلات موجود اما در حال حاضر، صنعتگران موفق‌تری در این صنعت فعالیت و بخشی از چرم مورد نیاز صنعت هواپیماسازی، خودروسازی و برخی از بخش‌های صنایع دفاعی را تأمین می‌کنند.

❹ جای خالی فناوری در صنعت چرم

پیوند صنعت و دانشگاه یکی از موضوعات مهمی است که سال‌ها مورد تأکید مسئولان بوده و کارشناسان نیز رشد صنعت را منوط به پیوند آن با دانشگاه می‌دانند. با توسعه زبست‌بوم فناوری و افزایش تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان و فناوری، این ذهنیت ایجاد می‌شود که صنعت چرم با تمام چالش‌هایی که از آن رنج می‌برد، می‌تواند به کمک دانش و علم نخبگان و متخصصان کشور، مشکلات این صنعت را حل و فصل کند. در واقع این سوال مطرح است که چرا از فناوری و تکنولوژی زبست‌بوم فناوری در جهت بهبود وضعیت صنعت چرم استفاده نمی‌شود و چرا تاکنون صنعت چرم همانند سایر صنایع، نتوانسته با دانشگاه پیوند خورده و از دستاوردهای علمی دانشگاه استفاده کند.

شادی‌مهر در پاسخ به این سوال می‌گوید: «خوشبختانه دانش فنی و علم لازم برای بهبود وضعیت صنعت چرم در کشور وجود دارد، اما چند نکته مهم موجب شده تا از دانش موجود به‌خوبی استفاده نشود. صنعت چرم یک صنعت سخت، حرفه‌ای و سرمایه‌بر است. از طرف دیگر چرم یک صنعت سنتی و با قدمت بسیار زیاد است که صاحبان امروزه آن، سال‌های سال از عمر، توان، سرمایه و تخصص خود را صرف این صنعت کرده‌اند. جالب است بدانید که بسیاری از این افراد تحصیلات دانشگاهی تا مقاطع دکتری دارند، اما همین افراد روزانه، همپا و دوشادوش کارگران کارگاه یا کارخانه چرم‌سازی، چکمه و لباس کار پوشیده و در میان پساب‌ها و بوی نامطبوعی که در فضا پیچیده کار می‌کنند. شاید برای یک فرد عادی یا حتی یک فارغ‌التحصیل دانشگاهی که سال‌ها مشغول به تحصیل در کلاس‌های دانشگاه بوده، تحمل

فضای کارگاه یا کارخانه چرم‌سازی بسیار مشکل باشد. بوی نامطبوع پوست، مواد شیمیایی و بوی مشمئزکننده لعاب چرم، ماندن و کار کردن در فضای کارخانه را سخت می‌کند، لذا هر فردی نمی‌تواند چنین وضعیتی را تحمل کند. این در حالی است که برای ورود به صنعت چرم و ارائه نوآوری و دانش فنی، پشت‌میزنشینی و تحقیقات آزمایشگاهی کافی نیست. بلکه محقق، دانشجو، نخبه و هر فرد تحصیلکرده برای آنکه بتواند آموخته‌های خود را به صنعت چرم تزریق کند، باید همانند یک کارگر ساده در محیط کارخانه کار کند.»

❺ نبود سرمایه، مانع ورود دانش‌بنیان‌ها به صنعت چرم

شادی‌مهر معتقد است آنچه اکنون به عنوان شرکت‌های فناوری یا دانش‌بنیان صنعت چرم شناخته می‌شود، شرکت‌هایی هستند که در حوزه تولید مواد پاک‌کننده چرم یا انواع واکس‌ها فعالیت می‌کنند که نمونه آن به‌کارگیری فناوری نانو در ساخت برخی پاک‌کننده‌هاست.

وی می‌افزاید: «یکی از دلایل مهم عدم ورود شرکت‌های دانش‌بنیان و فناوری به حوزه چرم سرمایه‌بر بودن این صنعت است. سرمایه‌ای که با بودجه و تسهیلات دولتی تأمین نمی‌شود. حتی در صورتی که چند شرکت دانش‌بنیان تصمیم به به‌اندازگی یک کارگاه تولید چرم یا تکثیر بر دانش فنی خود داشته باشند، باز هم ریسک سرمایه‌گذاری در این صنعت زیاد است. به همین دلیل است که معتمد، تحصیلکرده‌گان و دانش‌آموختگان پیش از هر اقدامی باید در محیط کارگاه و کارخانه چرم‌سازی حضور داشته باشند و

پایه‌پای کارگران ساده کار کنند. من به همه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی که علاقه‌مند به ورود به صنعت چرم و ارائه ایده‌های نو و جدید هستند توصیه می‌کنم که علم آنها در این صنعت، در جریان عمل نمایان می‌شود. باید بدانند که هیچ صنعتگری حاضر نیست از علم یک نخبه یا یک متخصص دانشگاهی در جهت بهبود تولیدات خود استفاده کند مگر آنکه علم او را در جریان فعالیت در کنار سایر کارگران و فعالان این صنعت سنجیده باشد.»

وی تأکید می‌کند: «برای ورود به این صنعت پیش از هر چیز باید فرهنگ‌سازی شود. یعنی این فرهنگ در میان دانشجویان نهادینه شود که با برخورداری از مدرک دکتری و حتی بیشتر، برای شروع کار، هیچ تفاوتی با یک کارگر ساده ندارند. باید بدانند که همان‌طور که یک دانشجو برای گرفتن مدرک تحصیلی و کسب علم و دانش، سال‌ها تلاش کرده است، یک کارخانه‌دار هم سال‌ها برای رسیدن به نقطه درآمدی، تلاش کرده و سرمایه خود را صرف کرده است. فعالان صنعت چرم، چرم را مقدس می‌دانند و فرآوری آن را فعالیتی پرزحمت و حساس قلمداد می‌کنند. بدیهی است که صنعتگران هرگز منکر نوآوری و پیشرفت نیستند و از ایده‌ها و طرح‌های نو نیز در جهت بهبود فعالیت خود استقبال می‌کنند، اما از تحصیلکرده‌گان انتظار دارند که به‌جای پشت‌میزنشینی و کار اداری، لباس کار پوشیده و در محیط کارگاه کار کنند. شک نکنید که اگر به‌درستی وارد صنعت چرم شوید، درآمد خوبی از این صنعت خواهید داشت.»

❻ فرهنگ‌سازی باید از دانشگاه شروع شود

به گفته وی «در تمام شهرهای دنیا از جمله استانبول، ایتالیا، برزیل، هند و بسیاری از کشورهای دیگر نیز تمام کارگرانی که در کارگاه‌ها یا کارخانه‌ها مشغول به کارند، دارای مدارک تحصیلی بالا هستند. این افراد عموماً پس از چندین سال فعالیت کارگری و اعتمادسازی، رفته‌رفته ایده‌ها و خلاقیت‌های خود را ارائه می‌دهند. اعتماد ایجاد شده باعث می‌شود که صنعتگر و صاحب کارخانه، از نوآوری ارائه‌شده استقبال کند و از آن در بهبود کیفیت محصولات خود بهره‌بردارد. معتمد این فرهنگ باید در دانشگاه به دانشجویان آموزش داده شود. در حالی که اکنون دانشجویان می‌خواهند ره صد ساله را یک‌شبه طی کنند، بنابراین هیچ‌گاه اعتمادی میان صنعتگر و دانشجو شکل نمی‌گیرد که از آن در جهت پیوند صنعت و دانشگاه استفاده شود.»

تغییر رشته‌های دانشگاهی برای تأمین نیازهای سازمان فضایی

عزیزالله حبیبی، رئیس دانشگاه خوارزمی در گفت‌وگو با باشگاه خبرنگاران جوان، درخصوص تغییر رشته‌های دانشگاهی برای تأمین نیازهای سازمان یا مرکز فضایی اظهار کرد: «هدف از برگزاری جلسات دانشگاه خوارزمی با سازمان فضایی ایران این بود تا قابلیت‌های دو طرف برای همکاری‌های آینده درخشان شود؛ قصد داریم با تغییر رشته‌های دانشگاهی نیازهای این سازمان را رفع کنیم.» او افزود: «دانشگاه خوارزمی تا قبل از ارتباط با سازمان فضایی، همکاری سازمانی نداشته است، ولی با توجه به اهمیت کارکرد این حوزه قصد داریم بین رشته گرایش‌های فعال دانشگاه با حوزه فضایی ارتباط برقرار کنیم و همکاری‌های آموزشی-پژوهشی و فناوری خود را در سطوح مختلف توسعه دهیم که نحوه همکاری و جزئیات آن در نشست‌های آتی تعیین خواهد شد.» حبیبی تصریح کرد: «حوزه علوم فضایی شامل بخش‌های مختلفی از جمله طراحی، ساخت پرتاب‌موشک و کنترل ماهواره‌هاست و ماحصل آن جمع‌آوری اطلاعات جدید است که می‌تواند کاربردهای مختلفی داشته باشد، در مجموع آنچه اکنون وارد مذاکره شده‌ایم، نحوه و راه‌های کاربرد داده‌های ماهواره‌ها برای بهبود زندگی امروزه در سطوح مختلف است.» او بیان اینکه درصددیم با مذاکرات آینده چارچوب و نحوه همکاری بین دانشگاه و سازمان فضایی را مشخص کنیم، تأکید کرد: «لازم است با ایجاد فضای بحث و گفت‌وگو، زمینه‌های شناخت حوزه فضایی برای دانشگاهیان فراهم شود؛ از طرف دیگر قابلیت‌های دانشگاهیان برای متخصصان حوزه فضایی روشن‌تر و حوزه‌های همکاری و عناوین مورد توافق مشخص در اقدام‌های بعدی به انجام رسد.»

زمان پاسخگویی به شکایات دانشگاهیان به کمتر از ۵ روز می‌رسد

فریدون جعفری، دستیار ویژه وزیر علوم در امور حقوق شهروندی و مدیر کل دفتر بازرسی و پاسخگویی به شکایات این وزارت گفت: «یکی از پارامترهای مهم ارزیابی توفیق دانشگاه‌ها یا درجه و سطح دانشگاه‌ها توجه ویژه به حقوق شهروندی و توجه به دستورالعمل‌ها، آیین‌نامه‌ها و بخشنامه در حوزه اجرا، رصد و نظارت حقوق شهروندی است.» وی در نشست رابطان حقوق شهروندی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی مناطق دو و سه که به‌صورت مجازی برگزار شد، با بیان اینکه یکی از برنامه‌های اساسی راهبردی وزارت علوم به حقوق شهروندی اختصاص پیدا کرده است، اظهار داشت: «وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ۱۰ برنامه راهبردی را براساس ابلاغ ریاست جمهوری باید در طول دوره‌ای که در آن قرار داریم دنبال کند؛ برنامه اجرایی داشته باشد و آن را گزارش کند. یکی از این حوزه‌ها، برنامه هفتم اقدامات راهبردی وزارتخانه تحت‌عنوان سیاست‌های راهبردی سیاست‌های حقوق شهروندی است. حقوق شهروندی و سیاست‌های حقوق شهروندی محدود به زمان و مکان خاص یا سیستم خاص یا ساختار موقت نیست. وی به بحث کاهش زمان پاسخگویی به شکایات مرتبط با حقوق شهروندی پرداخت و افزود: «میانگین زمان پاسخگویی به شکایات را از حدود دو ماه به کمتر از ۱۵ روز رساندیم و در چارچوب برنامه تکلیفی تا پایان سال این زمان باید به کمتر از پنج روز برسد.»

کنکور کاردانی حذف شد

منصور کیگانیان، دبیر ستاد نقشه جامع علمی کشور و قائم‌مقام ستاد علم و فناوری دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی در جمع خبرنگاران و در حاشیه جلسه صدوچهل ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور گفت: «مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی درباره حذف کنکور برای سال ۱۴۰۰ نیست و داوطلبان کنکور هیچ نگرانی‌ای نداشته باشند.» او بیان کرد: «محوریت کار ساماندهی کنکور با شورای عالی انقلاب فرهنگی است. امروز دومصوبه جدید برای ساماندهی کنکور بررسی و تصویب شد؛ دو سیاست قبلی جداشدن سنجش از پذیرش و تأثیر ۶۰ درصدی سوابق تحصیلی بود و سیاست شماره سه کنکور پذیرش دانشجویان در دوره‌های کاردانی پیوسته صرفاً از طریق سوابق تحصیلی انجام خواهد شد.» کیگانیان گفت: «مقاضیان تحصیل در دوره کاردانی در مواردی با مشکلاتی روبه‌رو شده بودند، به‌عنوان مثال چند دانشگاه مثل آزاد و فنی و حرفه‌ای برای افرادی که در فنی و حرفه‌ای تحصیل کرده بودند و می‌خواستند در کاردانی پیوسته شرکت کنند شرط شرکت در کنکور را گذاشته بودند و بر این اساس تصویب کردیم پذیرش این دانشجویان فقط براساس سوابق تحصیلی انجام شود.» دبیر ستاد نقشه جامع علمی کشور اظهار کرد: «یکی از چالش‌های اصلی تبلیغات بی‌حد و حصر موسسات کنکور در صدا و سیما و اکثر رسانه‌هاست و امروز مصوب شد جلوی تبلیغات موسسات کنکوری بدون مجوز گرفته شود.»